

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՔԱՐՈՋԸ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ
(25 ապրիլի 1982 թ.)

«Յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն»:

«Երանի՛ սգաւորաց, զի նոքա մխիթարեցին»:

Երանի՛ սգավորներին, որովհետև նրանք այտի մխիթարվեն, Հոգւո մխիթարություն այտի գտնեն:

Այսպես է խոսում մեր Փրկիչը Քրիստոս: Եվ իրոք այդ մխիթարությունը գտնում են բոլոր նրանք, ուշ թե կանուխ, ովքեր տառապել են ու զոհվել այս աշխարհում, վասն արդար մի իդեալի, վասն մարդասիրական մի գաղափարի:

Հիսուս Նոյն իր լեռան քարոզում երանի՛ է տալիս նաև բոլոր նրանց, ովքեր հալածվում են արդարության համար:

Ահա այդ եղավ պարագան նաև մեր ժողովուրդին: Պատմության ընթացքում բազում անգամներ, բայց մանավանդ մեր դարու սկիզբին, 1915—1916 թվականներին, առաջին համաշխարհային պատերազմի ընթացքում, Արևմտյան Հայաստանում նահատակվեց մի ամբողջ ժողովուրդ, մեր հայրերը, մեր մայրերը, մեր քույրերն ու եղբայրները, անվեն և անմեղ խաղաղ մի ազգաբնակչություն, մոտ երկու միլիոն հայեր, հայ քրիստոնյաներ զոհ դարձան Օսմանյան կայսրության կազմակերպած ցեղասպանության:

Հայտնի վիպասան Ֆրանց Վերֆելի «Մուսա լեռան 40 օրերը» վեպում, եղեռնի ահավոր այդ օրերին, հերոսներից մեկը բացականչում է. «Այս երկնքի տակ, այս աշխարհում այլևս հնարավոր չէ իբրև հայ ապրել»: Եվ իրոք, թվում էր, թե հայ ազգը բնաջնջվել էր լիով և նրա անունը այիտի հիշվեր միայն պատմության մոռացված էջերում: Առաջին համաշխարհային պատերազմից

հետո անմիջապես, առաջին օրերին, այդ էր պզգամունքը վերապրողներին: Սակայն իրականացավ Հիսուսի նախատեսությունը, նրա պատգամը և կարճ ժամանակ անց հայ ժողովուրդը սկսեց մխիթարվել ու նոր կյանքի դիմել:

Եկավ պատմական մեծ դեպքը՝ Սարգարապատի հաղթանակը, որ նոր ճանապարհի բացեց մեր ազգի պատմության մեջ և գրեթե հրաշքի համազոր պայմաններում հայ զորքը հաղթությամբ պսակվեց, հիմքը դրվեց հայ պետականության և ահա 60 և ավելի տարիներ է ի վեր մեր Մայր Հայաստանը ապրում է վերածնունդի պայծառ մի ժամանակաշրջան՝ համախմբելով իր ազգի զավակները հետպիսեռ իր մայր հողի վրա, և զարգացնելով ոչ միայն իր տընտեսությունն ու քաղաքաշինությունը, այլ նաև ծաղկեցնում իր ազգային մշակույթը:

Կարող ենք անվարան ասել, որ հայ ժողովուրդը իրապես «մահուամբ զմահ կոխեալ», այսինքն մահով մահը հաղթեց, վերածնվեց, հարություն առավ գերեզմաններից և այսօր լավատես և ինքնավստահ դիմում է դեպի իր է՛լ ավելի պայծառ ապագան:

Նույնը կարող ենք ասել նաև սփյուռքի հայ ժողովրդի մասին, որ այսօր մոտ երկու միլիոն հայեր է համրում: Նրանք էլ իրենց եկեղեցական կյանքով, իրենց կրթական հաստատություններով, մշակութային-ազգային կազմակերպություններով, միություններով, իրենց ողջ գործունեությամբ ներկայացնում են նույն պատկերը վերածնունդի, ազգային վարթունքի:

Ահավասիկ, սիրելի ժողովուրդ, մեր մխիթարությունը: Սակայն միայն այսքանով չէ, որ մենք մխիթարվեցինք: Եղեռնի ընթացքում մենք կորցրինք ոչ միայն մի ամբողջ ժողովուրդ, այլ նաև մեծ ստեղծագործ դեմքեր. տաղանդավոր բանաստեղծներ, գրագետներ, գիտնականներ, բարձրաստիճան հոգևորականներ, հասարակական գործիչներ, որոնք մեր ազգի ուղեկանության արտահայտիչներն էին: Այդ տեսակետից ևս մեր ժողովուրդը մխիթարվեց, որովհետև Սարգարապատի հաղթանակից հետո, նոր տաղանդներ ծնվեցին զարմանալի փայլատալանով նույնիսկ, ինչպես է Եղիշե Չարենցի պարագան օրինակ: Եղիշե Չարենց համադրումն է նահատակ Սիամանթոյի և Վարուժանի, իր փոթորկոտ հոգիով, իր հզոր տաղանդով, իր հայկական հարապատ ոգով, հայոց ազգի ոգեկանության ընդերքներից ժայթքող մի հրաբուխ, որ ողողեց ամբողջ մեր ժողովուրդի կյանքը սրանից տակավին 60 տարիներ առաջ և որ մինչև հիմա փայլում է իբրև հանճարեղ բանաստեղծ: Բայց ոչ միայն Եղիշե Չարենց, նաև շատ-շատեր, մինչև Պարույր Սևակ՝ հիշելով միայն մահացածները, ու նաև արտասահմանում ծնունդ առին մի քանի գրական տաղանդներ, ինչպես Համաստեղ և ուրիշներ, որոնք եկան մեզ մխիթարելու: Այդ հաղթական երթը, այդ գրական-գեղարվեստական, գիտական վերածնունդի ընթացքը շարունակվում է նաև այսօր, մեր Սովետական Հայաստանի իրականության մեջ:

Հայոց վերածնունդի հաղթական երթին պատկանող տաղանդավոր գրագիտուհի պետք է նկատենք նաև Մարիետա Շահինյանը: Ճիշտ է, նա հայերեն լեզվով չգրեց, ռուսերեն լեզվով ստեղծագործեց, բայց հայ ոգեկանության, հայ մտածողության, հայ ոգու արտահայտություն եղավ նա, որ իր ուրույն նպաստը բերեց ընկերվարական, մարդասիրական գաղափարների հաղթանակի ճանապարհի վրա: Նրա կյանքն ու գործը պայծառ արտահայտությունն էր, արվարության համար դարերով հալածված հայ ժողովուրդի:

Կարող ենք Մարիետա Շահինյանը նմանեցնել Վիլյամ Սարոյանին, որ նույնպես հայարեն չգրեց, սակայն խորապես հայ մարդ մնաց սկիզբից մինչև վերջ, մինչև իր վերջին շունչը:

Այսպիսով ահա նաև Մարիետա Շահինյան իր գեղարվեստական տաղանդով, իր բոցավառ շունչով մարմնավորեց նույն հայ վերածնության ոգին:

Մարիետա Շահինյան, ծնված հեռավոր Նոր Նախիջևանում, Ռոստովի մոտ, հայ ընտանիքի հարկի տակ, շատ երիտասարդ հասակից նետվել էր մեծ հեղափոխության հորձանքի մեջ, հերոսական նվիրումով և իր ամբողջ կյանքը, մինչև իննսուն և ավելի տարիներ գրիչը ձեռքին պայքարեց իր սիրած իդեալների համար, միշտ հավատարիմ մնալով հայ ժողովրդի վերածնունդի ոգուն և հայ ազգի երավներին:

Մենք մի քանի անգամներ բախտը ունեցած ենք ծերունավարդ գրագիտուհու հետ կրոցելու և զգացած ենք իր մեջ այդ ապրումները: Այդ երևում է նաև իր առաջին մեծ վեպերից մեկի մեջ: «Հիդրոցենտրալ» վեպը, որ գրած է, ինչպես գիտեք, քսանական թվականներին, ինքը անձամբ Հայաստան գալով, որպեսզի հետևի առաջին հիդրոկայանի կառուցման աշխատանքներին: Այդ գործը մենք կարդացել ենք վաղուց: Մարիետա Շահինյանը այդ վեպում պատկերացրել է թշվառ վիճակը, որի մեջ ապրում էր տակավին այդ տարիներին հայ ժողովուրդը, դարավոր ավերներից, հալածանքներից, կոտորածներից հետո, երբ հարյուր-հազարավոր գաղթականներ Վասպուրականի, Մշո, Կարսի շրջաններից եկել էին ուտաբոբիկ, դեպի Հայաստան՝ իրենց կյանքը փրկելու: Նա նկարագրում է հայ մարդկանց ապրուստի ու աշխատանքի աներևակայելի դժվարությունների և պրկանքների մասին: Բայց բոլորը ոգեշնչված են շինարար մի իդեալով, վերականգնելու, սկսելու վերաշինել դարերով քանդված հայրենիքը հայոց:

Հետագայում նաև այլ հրատարակությունների մեջ Մարիետա Շահինյան խոսեց Հայաստանի մասին, վերջին գրքերից մեկում հատուկ գլուխ հատկացնելով Հայ Եկեղեցուն և Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հոգևոր և ազգային-հարևանս սիրական զործունեության:

Բազմատաղանդ գրագիտուհի, համամարդկային ակնիվ տեսիլքներով տոգորված անձնավորություն, Մարիետա Շահինյան ամենագնահատված հեղինակներից մեկը հանդիսացավ թե՛ մեր ժողովուրդի և թե՛ համայն Սովետական Միության ժողովուրդների համար:

Մեզ համար պատիվ է և մխիթարություն, որ այսպիսի մի մեծ տաղանդ հայ ժողովուրդը նվիրեց հեղափոխության գաղափարին, նվիրեց Սովետական Միության ժողովուրդներին, նվիրեց մարդկության: Որովհետև Մարիետա Շահինյանի անունը աշխարհով մեկ հռչակված անուն է այսօր, բազմաթիվ լեզուներով թարգմանված:

Ահավասիկ, այսպիսի մի անձնավորություն կորցրեցինք այս վերջին ամիսներին: Ես ասացի կորցրեցինք, որովհետև նա մահացավ, բայց իրականության մեջ Մարիետա Շահինյանը մեզ համար կորուստ չէ, այլ մի մնայուն մեծ ունեցվածք, բոլորիս հպարտանքին արժանի:

Մենք այսօր, իր ընտանիքի փափագով և մեր ցանկությամբ, ու պատարագից հետո հոգեհանգստյան պաշտոն պիտի կատարենք՝ աղոթելու հանգույժի հոգվուցն խաղաղության և լուսավորության համար:

Թող Տերը օրհնի նրա հիշատակը և պայծառ պահի և՛ շրկնքում, և՛ այստեղ: Նրա պայծառ անունը և գործը միշտ անմոռաց և անթառամ պիտի մնա մեր ժողովուրդի սրտում, մեր ժողովուրդի կյանքում, այժմ և միշտ:

«Երանի՜ սգաւորաց, սի նոքա մխիթարեացին»:

